

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, у складу са важећим законским одредбама, одређује мере и активности којим се у Установи обезбеђује позитивна атмосфера и безбедно окружење.

Тим за заштиту у Установи свој рад планира и остварује на основу Правилника о Протоколу поступања у Установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, (Сл.гласник РС.46/2019 ,104/2020), Програма заштите од дискриминације, вређања угледа, части и достојанства личности као и интерних правилника Установе везаних за заштиту и безбедност деце и запослених.

Програмом се дефинишу превентивне активности и интервентне мере које имају циљ да обезбеде безбедно окружење, позитивну атмосферу за развој и напредовање, заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања и социјална реинтеграција детета које је доживело насиље.

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ у установи омогућавају сигурно и подстицајно окружење, општу атмосферу сарадње, уважавања и конструктивне комуникације. Њихов циљ је да :

- подижу ниво свести и осетљивости детета, родитеља и запослених за препознавање свих облика насиља, злостављања и занемаривања;
- негују атмосферу сарадње, толеранције и уважавања, комуникација у којој се не толерише насиље;
- истичу и унапређују знања и вештине потребни за конструктивно реаговање на насиље;
- обезбеђује заштиту: детета, родитеља и свих запослених од насиља, злостављања и занемаривања.

Запослени и родитељи упознавају се са својим правима, обавезама и одговорностима, са Правилником о протоколу поступања у Установи у одговору на насиље, злост. и зан. и др. подзаконским актима.

Полазећи од става да се свако насиље може спречити задатак установе је да креира климу у којој се :

- Учи, развија и негује култура понашања и уважавања личности,
- Не толерише насиље
- Не ћути у вези са насиљем,
- Развија одговорност свих,
- Сви који имају сазнање о насиљу обавезују на поступање.

Запослени, квалитетом рада, обезбеђују да средина буде подстицајна и безбедна. Својим понашањем не смеју да изазову или допринесу насиљу, злостављању и занемаривању. Начином рада, избором садржаја, васпитачи и стручни сарадници развијају вештине и знања за боље разумевање, уважавање различитости, конструктивно решавање сукоба, обезбеђујући најбољу заштиту детета.

Дете, у складу са узрастом и развојним карактеристикама, учествује у превентивним активностима, поштује правила групе, обавезе и одговорности, учи да својим понашањем не изазива, не доприноси или учествује у насиљу и злостављању.

Родитељ сарађује са установом и учествује у превентивним активностима, уважава и поштује личност свог детета и друге деце, родитеља и запослених. Својим понашањем у установи не сме да изазове или да допринесе појави насиља, злостављање и занемаривање сарађује и поштује распоред активности са дететом. Сарадња се одвија индивидуално, на нивоу групе, вртића и установе, кроз разговоре, радионице, трибине, стручна предавања и сл. у циљу развијања партнерских односа.

Превентивно се спроводе активности кроз све области васпитно-образовног рада, на нивоу васпитне групе, вртића, Установе.

У превентивном деловању сарадња се одвија и са разним организацијама и институцијама на локалном нивоу (здравствене, културне, спортске организације, основне школе, полиција, ватрогасна служба, разна удружења и др.), осмишљена је плански на нивоу установе, вртића и васпитне групе.

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ се спроводе као одговор на насиље, злостављање и занемаривање којима се оно зауставља, осигурава безбедност учесника, смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате ефекти предузетих мера.

Интервентно се делује када се насиље, злостављање и занемаривање, дешава или се догодило између: деце (вршњачко насиље); запосленог и детета; родитеља и детета; родитеља и запосленог као и трећег лица у односу на дете, запосленог или родитеља.

Установа интервенише увек када постоји сумња или сазнање да дете трпи насиље, злостављање и занемаривање, без обзира где се догодило, догађа се или се припрема.

Насиље, злостављање и занемаривање, разврстано је на нивое и облике и има за циљ да обезбеди уједначено поступање у установи на релацији дете-дете и дете-запослени. Исти облици насиља, злостав. занемаривања (физичко, психичко, социјално, сексуално, електронско) могу да се појаве на више нивоа, али се разликују у интензитету, степену ризика и учесницима.

На предшколском узрасту у складу са развојним карактеристикама узраста говоримо о сукобима међу децом и агресивном понашању. Тим за заштиту приликом планирања активности узима у обзир учесталост понашања, трајање, интензитет, последице, степен ризика по учеснике ситуације, карактеристике развојног периода и индивидуалне карактеристике детета. насиља предузимају се мере и активности заштите. На првом нивоу, активности предузима *васпитач* у сарадњи са родитељем у смислу појачаног индивидуалног и групног васпитног рада. У реализацију плана активности укључује се родитељ детета. Уколико укључивање породице није у најбољем интересу детета, ПУ на основу стручног мишљења Тима за заштиту укључује надлежни Центар за социјални рад. У складу са проценом ризика и потреба детета укључују се и други системи из спољашње мреже заштите.

Редослед-кораци поступања у интервенцији

За све нивое насиља предузимају се конкретне мере и активности:

1. Проверава се сумња или открива насиља, прикупљају информације ради утврђивања релевантних чињеница на основу којих се потврђује и/или одбацује сумња.
2. Зауставља насиље и смирују учесници.
3. Обавештавају родитељи и предузимају се хитне акција.
4. Спроводе се консултације у установи ради разјашњавања околности, процене нивоа насиља и предузимања одговарајућих мера и активности.

5. За други и трећи ниво насиља, прави се оперативни **план заштите** за конкретну ситуацију за децу-учеснике(који трпе,чине и који су сведоци) које зависе од врсте и тежине насилног чина,последица по појединца и колектив,броја учесника. План сачињава васпитач у сарадњи са психологом, педагогом, директором и родитељем, по пореби и са другим надлежним организацијама.
6. Прате ефекти предузетих мера (васпитач, тим за заштиту, психолог, педагог), понашање деце, укљученост родитеља и надлежних служби.

Документација, анализа и извештавање

На нивоу групе васпитач планира и реализује превентивне активности током недеље,бележи насиље првог нивоа,прати и процењује ефекте предузетих мера,подноси извештај тиму за заштиту у складу са предвиђеном динамиком.

Тим заштите на нивоу вртића,организује превентивне активности и информише и укључује родитеље у исте, прати и процењује безбедност објекта и дворишта са другим члановима вртићке заједнице ,евидентира повреде деце настале у вртићу и породици по предвиђеном протоколу, води евиденцију о случајевима агресивног понашања у вртићу,припрема извештај о реализацији Програма за свој вртић .

Тим заштите на нивоу установе прати реализацију програма заштите, промовише програме превенције,информише и укључује родитеље у превентивне и интервентне мере и активности , води евиденцију и документацију случаја насиља другог и трећег нивоа, врши анализу стања у овој области и подноси заједнички извештај на седницама васпитно образовног већа.

Протоколом поступања у Установи у одговору на насиље..., обавеза Установе да интервенише увек када постоји сумња или сазнање да запослени трпи насиље од стране родитеља или трећег лица у установи или за време организовања активности установе. Када је родитељ или треће лице починилац насиља према запосленом директор је дужан да одмах обавести јавног тужиоца и полицију.

Програм заштите ослања се на националну платформу за превенцију насиља <https://cuvamte.gov.rs/> .

АКЦИОНИ ПЛАН

Активност	Начин реализације	Носиоци	Време реализације
Вртићка заједница – вршњачко учење <i>Безбедни у саобраћају</i>	<i>Безбедно учествујемо у саобраћају</i> (заједнички формирати просторне целине у заједничком простору у свим вртићима)	Деца од 3 године до поласка у школу и васпитачи, родитељи, М.Средојевић, С. Миладиновић – сви вртићи	Септембар-октобар / март, април, мај
Недеља толеранције поводом обележавања Дана толеранције	Активност <i>Музика чини живот лепшим</i>	Деца, васпитачи, стручни сарадници, С. Миладиновић Ј. Миливојевић	Новембар 2025. године

Програм Обележавање Међународног дана породице <i>Моја породица слави ...</i>	Ликовни конкурс за децу предшколског узраста	Деца васпитних група, родители, васпитачи, С. Миладиновић	Април, мај 2026.
<i>Другарско се шири</i>	Размена порука пријатељства путем Youtube странице Установе	Деца и васпитачи ппп група, М.Средојевић, Д.Дунђеровић	Април, мај 2026.

15.1. Програм заштите од дискриминације, вређања угледа, части и достојанства личности

Свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито *по основу расе, пола, националне припадности, рођења, друштвеног порекла, вероисповести, имовног стања, културе, језика, психичког или физичког инвалидитета, политичког или другог уверења*, забрањена је Уставом и Законом. Свако има право на заштиту ако му је повређено или ускраћено неко људско или мањинско право као и право на уклањање последица које су повредом настале.

Дискриминација је понашање којим се неоправдано прави разлика или неједнако поступа у односу на лице или групе лица, као и чланове њихових породица, у односу на расу, боју коже, држављанство, национална или верска припадност, етничком пореклу, језику, полу, родном идентитету, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету, изгледу, верским или политичким убеђењима као и по другим основама утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације. **Вређање угледа, части или достојанства личности** је понашање које може да има обележја психичког и социјалног насиља или злостављања.

Дискриминисана лица и извршиоци дискриминације су учесници у васпитно-образовном процесу, запослени, родитељи или трећа лица, чланови органа и тела, у свим релацијама.

ПРЕВЕНЦИЈА дискриминаторног понашања су мере и активности које предузима установа **да се предупреди** сваки облик дискриминације у било ком од односа, подигне свест свих у установи о негативном последицама на лица, групу лица, установу. Превентивним мерама се ствара сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације, развија позитиван систем вредности.

Превентивним мерама и активностима:

- подиже се ниво свести у установи за нулту толеранцију на све облике дискриминаторног понашања...
- осварује пуна посвећеност установе, њених органа и тела у препознавању, спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања....
- сви носиоци обавеза заштите од дискриминације у установи (унутрашња заштита) и ван ње (спољашња заштита) - породица, лок. самоуправа, здравствена служба, полиција, центар за соц. рад, Министарство..., сагласно закону, поступају хитно и координисано.

Запослени својим квалитетним радом и личним примером, помажу и обезбеђују недискриминаторно, инклузивно и безбедно образовно окружење за све учеснике у вас. образ. процесу. Запослени су дужни да увек реагују и обезбеде заштиту учесника у васп. обр. процесу од свих облика дискриминације. **Родитељ** је дужан да поштује личност свог

детета, друге деце, сарађује и поштује правила установе, учествује у мерама и активностима које се планирају и спроводе у установи ради спечавања дискриминације... **Трећа лица** су дужна да поштују правила установе и да својим понашањем не изазивају дискриминацију. **Дете** у складу својим узрасним и развојним карактеристикама, активно учествује у превентивним активностима које се спроводе у установи, учи се толеранцији и прихватању и уважавању различитости, конструктивног превазилажењу сукоба.

ИНТЕРВЕНЦИЈА се спроводи у случајевима сумње и када је утврђено дискриминаторно понашање, и то, када се припрема, дешава или се догодило између учесника у вас. обр. процесу : деце, запослених, родитеља и трећа лица.

Интервенцију чине мере и активности којима се дискриминаторно понашање зауставља, осигурава безбедност учесника, смањује ризик од понављања, ублажавају последице и прате ефекти предузетих мера.

На избор мера и активности које се предузимају у интервенцији утичу и простор и време у коме се одвија догађај (простор у установи или ван; у току реализације васпитно-образовног рада или у друго време).

Дискриминаторно понашање разврстано је у три нивоа (први, други и трећи) зависно од: узраста учесника, интензитета, трајања и учесталости диск. понашања; облика, начина и последица дискриминације. Узнемиравање и понижавајуће поступање, говор мржње, квалификује се као први ниво дискриминације. Ако група удруженим понашањем узнемирава и понижава друго лице или групу, и то се понавља и траје, то се квалификује као трећи ниво, као и физички напад мотивисан мржњом и други тешки облици дискриминације.

Поступање Установе у случају дискриминаторног понашања учесника у образовању (на релацији дете-дете; дете-запослени; запослени-родитељи; запослени-треће лице) у складу са Законом, следећим редоследом: 1. Провера добијене информације о томе да ли се дискрим. понашање догодило или догађа; 2. Заустављање дискриминације и смиривање учесника; 3. Обавештавање и позивање родитеља; 4. Прикупљање информација и консултације ради разјашњавања околности; 5. Предузимање мера и активности за све нивое дискриминације; 6. Праћење ефеката предузетих активности;

Поступање Установе у случају дискриминаторног понашања запосленог према учеснику у образовању одвија се по следећем редоследу: 1. Заустављање дискриминаторног понашања; 2. Смиривање ситуације; 3. Обавештавање и позивање родитеља; 4. Подношење пријаве директору Установе; 5. Консултације тима за заштиту; 6. Обавештавање Министарства-надлежне школске упр; 7. Праћење ефеката предузетих мера. Када дискриминацију спроводи лице које није запослено у Установи или се сумња, поступа се у складу са законом.

У установи се:

- прати остваривање програма заштите од дискриминације;
- евидентирају случајеви дискриминације;
- врши анализа и извештава.

С Е Г Р Е Г А Ц И Ј А

Сегрегација представља издвајање учесника из активности групе на основу личног својства, образовање засебних група које нису у складу са Законом и структура

групе која одступа у погледу припадности различитим етничким и другим осетљивим друштвеним групама.

Превентивне активности се спроводе у циљу :

-подизања свести запослених и родитеља за препознавање сегрегације и мерама за спречавање, јачање њихових капацитета за прихватање различитости и развој интеркултуралности,

-организовање род. састанака са циљем подршке и добробити које деца имају у групама које су етнички,језички и социјално разноврсна;

-обезбеђивање додатне подршке за укључивање у вршњачку групу и иклузивно образовање кроз мере индивидуализације,сразмерна заступљеност деце и родитеља припадника националних мањина и осетљивих група.

Интервентне активности Установа спроводи омах када се сумња у сегрегацију и када је утврђено да постоји.Директор Установе предузима **мере и активности десегрегације.**

У зависности од врсте сегрегације када је појединачно дете у питању, тим за заштиту и тим за инклузивно образовање у сарадњи спроводе план десегрегације усмерен на појединачно дете(план подршке,укључивање у активности,сарадња са вршњацима).

АКЦИОНИ ПЛАН

	Начин реализације	Носиоци	Време реализације
<i>Другарство заједницу гради</i>	Кроз реализацију пројеката на нивоу васпитне групе	Васпитачи и деца од 3 год. до поласка у школу	Током године

Програм поступања Установе у кризним ситуацијама

Програм поступања установе у кризним догађајима израђује се као обавезни и саставни део програма заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, а који је саставни део предшколског програма. Директор установе руководи тимом за кризне догађаје.

Приручник за запослене у установама васпитања и образовања за поступање установа васпитања и образовања у кризним догађајима, а које је издало Министарство просвете (даље: Приручник за поступање), израђен је као подршка запосленима у систему образовања и васпитања за ефикасније суочавање са кризним догађајима .

Кризни догађај је у већини случајева непредвидив догађај са потенцијално негативним последицама. Тај догађај и његове последице могу проузроковати значајну штету особама које су му непосредно или посредно изложене. Кризни догађај карактерише број жртава (повређених или настрадалих), материјална штета, психолошке реакције појединца и/или заједнице у целини, као и солидарност у сврху отклањања последица.

Кризни догађаји су:

- Природна смрт детета
- Покушај убиства и убиство детета (у установи или ван ње);
- Покушај самоубиства детета и самоубиство (у установи или ван ње);
- Природна смрт, самоубиство или убиство запосленог у установи;
- Саобраћајна незгода у којој је повређено или настрадало дете и/или запослени у установи;
- Нестанак детета;
- Масовно тровање у простору установе;
- Дојава о подметнутој експлозивној направи у установи или терористичком нападу и слично;
- Талачка криза;
- Насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства, терористички напади);
- Техничко-технолошке опасности (експлозија, изливање, испаравање отровних материја и пожар);
- Природне катастрофе (поплаве, земљотреси, пожари...)
- Епидемија која је обухватила територију/општину на којој се налази установа;
- Други кризни догађаји, у смислу Правилника о протоколу.

Јачање отпорности установа за ефикасно реаговање на кризне догађаје

Установа је у обавези да континуирано унапређује процедуре поступања ради ефикасног деловања у сврху отклањања или свођења на минимум последица које је кризни догађај изазвао по организацију рада и функционисање установе, као и по физичко и ментално здравље појединца.

Јачање отпорности установе заснива се на следећим принципима:

- 1) Континуитет - Подстицање приправности и обезбеђивање континуираног пружања квалитетног васпитања и образовања, подизање свести, планирање и припрема за реаговање у кризним догађајима;
- 2) Сарадња - Интерсекторска повезаност и заједничко деловање у ванредним ситуацијама, с обзиром на врсту кризе;
- 3) Доступност - Омогућавање брзог приступа доступним ресурсима како би установа обезбедила континуитет и право на квалитетно васпитање и образовање у време кризног догађаја;
- 4) Ефикасност - Обезбеђивање да установа активно предузима правовремене и адекватне кораке у реаговању на кризни догађај.

Начин реаговања - Кораци у поступању установе када се догоди кризни догађај

Поступање установе ће зависити од врсте кризног догађаја, односно да ли се десио у установи или ван ње, затим од броја директно и индиректно погођених и процене даљих ризика.

Кључне активности директора и тима за кризне догађаје:

- Ако се сазна за догађај који се десио ван установе, проверити одмах тачност ове информације преко поузданих извора: породице, полиције, хитне помоћи и сл.
- Ако се у установи десио кризни догађај, одмах позвати хитну помоћ, полицију и евентуално друге службе (нпр: ватрогасце).

- Приликом поступања установе у одређеним ситуацијама кризног догађаја, неопходно је поступање у складу планом евакуације. Пре почетка евакуације, визуелним прегледом проверити да ли је пут за евакуацију безбедан.
- Након доласка припадника полиције, потребно је утврдити да ли су деца и запослени у установи безбедни на месту које је планом дефинисано као безбедно место или место поновног окупљања. Након доласка полиције, хитне помоћи и ватрогасацаспасилаца, даље се поступа по инструкцијама ових органа. Сазвати хитан састанак тима за кризне догађаје. Информисање надлежне Школске управе.
- Уколико је последица кризног догађаја троје или више повређених/настрадалих лица, обавестити Министарство просвете како би се ангажовао интерсекторски мобилни тим за кризне ситуације.
- Размотрити све добијене информације и позвати породицу/е погођених кризним догађајем и договорити са њима које информације можете проследити запосленима у установи, родитељима и евентуално медијима.
- Обавестити све запослене о кризном догађају и заказати хитан састанак свих запослених уколико услови дозвољавају. Уколико није могуће састанак одржати у установи, пронађите друге начине комуникације (видео конференција, вибер комуникација, скајп...). На састанку поделити са запосленима проверене информације у вези са кризним догађајем, подсетити их да установа има Програм поступања установе у кризним догађајима, указати на могуће изазове у наредном периоду.
- Нагласити да је директор једина овлашћена особа у установи за комуникацију са медијима.
- Упутите запослене да помоћ могу да потраже од стручног сарадника.
- Поделити већ припремљен текст "Препоруке за запослене у установи".
- Одредити на који начин ће информације бити прослеђене деци и родитељима (у писаној или усменој форми).
- Припремити саопштење за децу.
- Припремити саопштење које ћете упутити родитељима друге деце.
- Подсетити се правила за контакт са медијима и припремити писано саопштење које садржи кључне информације о догађају, безбедносним поступцима и плановима за опоравак. Изразити саосећање према жртвама и њиховим породицама, наглашавајући емпатију и подршку установе. Пратити извештавање медија и, ако је потребно, брзо реаговати на евентуалне нетачности.
- Одредити и јасно означити просторију у којој ће стручни сарадник/ци у сарадњи са школом, или чланови мобилног тима пружати психосоцијалну подршку запосленима, родитељима и деци којима је таква помоћ потребна.

У данима након кризног догађаја:

- Уколико је због кризног догађаја дошло до прекида или извођења васпитно образовног рада у измењеним условима, тим за кризне догађаје у сарадњи са педагошким колегијумом израђује посебан план даље реализације образовно-васпитног рада. Израђени план реализације усваја васпитно образовно веће, док управни одбор доноси одлуку, а сагласност на план даје надлежна школска управа.
- Одржати кратак састанак са запосленима, обавестити их о новим информацијама, корацима које је тим за кризне догађаје предузео и планираним активностима. Чак и ако нема нових информација, важно је одржати састанак јер се на тај начин запосленима упућује порука да нису сами, да имају подршку, а њихово активно укључивање допринеће

смањењу/спречавању беспомоћности, обнављању самоконтроле/контроле, што најчешће бива пољуљано након кризног догађаја. Уколико установа ради двосменски, састанак поновити и са другом сменом.

- Неопходно је да запослени све време буду благовремено информисани.
- Поделити материјал из Приручника који се односи на психолошке реакције након кризног догађаја и препоруке за запослене. Важно је оснажити запослене да потраже СТРУЧНУ помоћ, уколико за тим постоји потреба.

Заједно са васпитачима идентификовати и у наредном периоду посебну пажњу обратити на особе које су најугроженије/најрањивије: сестру или брата уколико похађају исту установу, најбоље другове или другарице, особу са којом је повређени/настрадали био у емотивној вези итд.

- Уколико се кризни догађај завршио смрћу детета или запосленог, проследити информацију о времену и организацији одласка на сахрану.
- Када је у питању смрт детета, важно је предвидети ко ће од запослених да личне ствари преминулог детета преда породици у одговарајућем тренутку.
- Уколико се организује комеморација у установи, важно је да се са породицом настрадалог договарати о томе. Важно је припремити децу која желе да присуствују комеморацији и објаснити им шта ће се дешавати током комеморације. Може се омогућити онима који то желе да активно учествују у одавању поште преминулом. Тога дана, васпитно образовни рад може да се откаже или прилагоди поменутом догађају. Након комеморације треба омогућити да деца могу да буду са својим родитељима (посебно деца млађег узраста) и/или да буду заједно и разговарају уз подршку одрасле особе која им је блиска, у коју имају поверења (васпитач, сарадник медицинска сестра за превентивну здравствену заштиту и негу). Установа самостално одлучује да ли ће организовати комеморацију.

Поред организовања комеморације, постоји низ активности које могу да помогну у процесу туговања и допринесу бржем опоравку заједнице. То су:

- остављање порука, цвећа, свећа, играчака и других предмета на за то одређено место;
- прављење заједничког цртежа, панона, песме или приче деце из групе преминулог;
- постављање табле са текстом "Сећање на...", на коју деца/запослени могу стављати поруке и цртеже;
- отварање "Књиге жалости" и слично.

Начини праћења, евалуације и извештавања о реализацији програма

Након реализације плана поступања у кризним догађајима, и успостављања стабилног стања у установи, тим за кризне догађаје врши евалуацију спроведених активности и сачињава извештај. Евалуација обухвата:

- анализу ефеката спроведених мера и активности односно реализацију измењеног плана рада,
- пружање прве психолошке помоћи, са посебним освртом на снаге, изазове и препоруке у реаговању на кризни догађај.

